

Czupi Gyula

Nyitás előtt, zárás után

Javítani a városlakók komfortérzetét

Átalakuló térszervezés

Két egymással összefüggő kérdés is foglalkoztatott, amióta abba a nagyszerű könyvtárpalotába költöttünk, melyet 2001-ben kapott Nagykanizsa. Az egyik kérdés az, hogyan lehetne ebbe a nagyszerű adottságú épületbe egy olyan funkciót is betelepíteni, melyre eredendően nem képes. Annak a nagyszerű elvnek ugyanis, hogy nagyobb terekben, övezetenként összekapcsolódva tárul fel az olvasó előtt a gyűjtemény és minden szolgáltatás, ellentmond az a természetesnek tűnő igény, hogy a könyvtár bevezető, kezdő szakasza önálló, a könyvtári szolgáltatástól eltérő nyitvatartási idejű életet éljen. Ha ez mégis megvalósíthatóvá válna, akkor kevés energiával fenntartható, önállóan is működő, másfajta programot futtató, de mégis könyvtárközeli helyszínné válhatna az eredeti funkció csorbulása nélkül.

Beszélgetni, találkozni alkalmas övezet volt ez már a kezdetektől. Korábban azonban, ha bizonyos határt túllépett az ott tartózkodók létszáma, akkor az akaratlanul is kialakuló magasabb zajszint zavarta a csendesebb könyvtári működést. Mivel szervesen kapcsolódik ez a rész az olvasói térhez, ezért mindig bennünk volt az a félelem is, hogy a mi féltettebb övezeteinkbe betévedhetnek a nyitvatartási időn kívüli programjaink látogatói.

Ezt a térrészt nem rég sikerült üveg térelválasztóval elkülöníteni úgy, hogy a belépő térélménye ne változzon, a két övezet pedig egymástól függetlenül és egybenytva is használható.

A könyvtárépület nyitvatartása

A másik kérdés a nyitvatartási időnkkel kapcsolatos. A heti hat nyitvatartási napunk négyféle nyitvatartási időt jelent. Még akkor is nehéz ezt megjegyezni, ha valaki tudja,

hogy minden munkanapon 13 órától nyitva talál bennünket és ebből 4 alkalommal fél hétig.

Arra, hogy egységesítsük a nyitvatartási időt, nem láttunk lehetőséget. Az azonban már lehet reális cél – gondoltuk –, hogy az épületünk egységesen legyen nyitva minden munkanapon. A világban nagyszerű példákat láthatunk arra, hogy a könyvtárak épületeinek nyitvatartási ideje korábban kezdődik a hagyományos szolgáltatás nyújtásának idejénél.

Egy ilyen cél megvalósulása esetén a városban lehetne egy kulturált hely, ahol minden munkanapon 7.30-tól 18.30-ig minden betérő leülhet, pihenhet, mentesülve az időjárás kihívásaitól, olvashat, beszélgethet ismerőseivel. Itt szabad internetelérést (wifit) is talál, a friss napilapokat is olvashatja. Ha tudatosul ez a lehetőség a város lakójában, akkor – függetlenül attól, hogy használja-e vagy sem – komfortérzete javul. (Gondoljunk arra, hogy hány olyan dolog van, amit nem használunk naponta, de örömmel tölt el bennünket az a tudat, hogy bármikor használhatnánk.)

Nyitás előtt

Hogyan csináljuk?

A kérdés az elgondolás megszületése után az volt, hogy milyen erőforrásból és milyen lehetőségeket nyújtva próbálkozzunk. Azt tudtuk, hogy biztos háttérrel adhat a közmunkások jelenléte könyvtárunk életében. Nélkülük nehéz lenne elképzelni egy ilyen megoldást. Ők lettek a mozgó „felügyelők”. Legtöbbször már a bejáratnál szembeni ruhatár közelében elérhetők. Őket kérdezik először a látogatók. Hideg időben ők főzik a teát vendégeinknek.

A betérők fogadása mellett mindenképpen szeretnénk volna, ha a kölcsönzött dokumentumok visszavételére ekkor is alkalmasak vagyunk. Kell tehát egy másik szereplő is, egy könyvtáros, aki ezt el tudja végezni.

Ebből pedig az következett, hogy egy olyan alkalmi és mobil kölcsönző helyet is ki kellett alakítanunk, ahol a könyvek visszavétele mellett mindennapi munkáját is végezheti a könyvtáros (feldolgozhat, gyarápíthatja az állományt, törlést végezhet). Az a jó, ha

itt a könyvtáros telefonos tájékoztatást is tud adni. Központi telefonjaink (a vonalas is) könnyen mozgatható, tehát a telefonos tájékoztatás is része lett a nyitvatartási időn kívüli szolgáltatásnak.

Már a kezdetekkor a napilapokat mozgatható (guruló) polcokra raktuk, azok is könnyűszerrel kihúzhatók ebbe a leválasztott előtérbe. (Az alkalmi kölcsönzőpult és feldolgozó munkahely kialakítása, az újságok átmozgatása úgy 5 percet igényel.)

A mosdókat eleve ebbe a térrészbe „foglaltuk” az üveg térelválasztóval. A létrejött kb. 150 négyzetméteres tér tehát sokat tud.

A térelválasztó nem rombolja a térélményt

Munkarend és tapasztalatok

A könyvtárosokra kb. 25 munkanaponként kerül egy ilyen szolgálat. Ekkor 1,5 vagy 2,5, esetleg 5,5 órát (attól függően, hogy melyik munkanapon kerül sorra) kell itt dolgoznia a munkaidejéből.

A nyitás előtt, zárás után programunk kísérleti szakaszában elkezdjük feljegyezni tapasztalatainkat arról, hogy hogyan és mire használják a betérők ezt a lehetőséget. Mivel a rögzítés elektronikusan történik azóta is, ezért a feljegyzések átnézése igen részletes képet ad a működésről.

Először azonban azokról a jelenségekről emlékezzünk meg, melyek abból fakadnak, hogy az épület, a szolgálati tér egy másik pontjáról látjuk mindennapi működésünket, ha itt dolgozunk. A munkába érkezés lehetősége a főbejáraton mindenki előtt megnyílt. Korábban csak a hátsó bejárat felől láttuk a működésünket, az olvasóval azonos szemszögből nem. Tudhattuk, hogy a nyitvatartási időn kívül is vannak programok – bérlőink révén is – az épületben. Az ügyeletbe kerülő azonban ezt most meg is tapasztalja, hiszen a főbejárat felől jönnek az iskolások gyermekkönyvtári foglalkozásra, baba-mama tornások babakocsikkal, jogi, borászati tanácsadásra az érintettek stb.

Az, aki valamennyi időt ebben a szolgáltatásban tölt el, újabb oldaláról ismeri meg az épület használatát, az itt folyó tevékenységeket, melyeket a mindennapi könyvtári élete

szűkebb köréből nem biztos, hogy meglát. Mindegyikünk találkozik sokféle betérővel, nem csak tájékoztatási szituációban. A közmunkában dolgozók és a könyvtárosok személyesebb megismerkedését is segíti ez az ügyeletben végzett, sajátos együttműködést igénylő munka.

A kölcsönzött dokumentumok visszavételéről történik a feljegyzésekben a legtöbb említés. Ez nemcsak könyvek visszavételét jelenti, hanem DVD-t, folyóiratot, könyvtárkózt is. Először azt gondoltuk, hogy azoknak segítünk ezzel, akik a késedelmi díj elkerülése érdekében keresnek fel bennünket, hogy még idejében visszahozzák dokumentumaikat. Számukra valóban szélesedik a visszavételi időszak. Jöttek azonban például olyan szülők is, akik a közeli iskolák valamelyikébe kísérik gyermeküket, utána pedig beugranak hozzánk is, hogy visszahozzák kölcsönzéseiket még az ő munkakezdésük előtt. Tehát mielőtt az iskolákban vagy a munkahelyeken elindul az élet, a könyvtárba már be lehet jönni, vissza lehet hozni könyveket. A busszal korán érkezők közül többen a könyvtárban olvasva várják meg az aznapi iskolakezdet.

A fenntartó önkormányzat már korábban megkért bennünket bizonyos űrlapok gyűjtésére, mert az ő hivatali idejükön túl nyúlt nyitvatartásunk, ez az időszak is szélesedett, sőt – erre korábban nem gondoltunk – az ebben a térben elhelyezett kiállítások látogatási ideje is nőtt.

A visszavételhez kötődően a hosszabbítások gyakoriak, de a telefonos ügyeleti funkció miatt a telefonon történő hosszabbítás is jellemző. Ez is nem várt hozadék.

Találtam arra is utalást, hogy amikor az olvasó könyvet hozott vissza, egy másikat előjegyeztetett. Ennek az inverze egy alakulóban levő újabb lehetőségre utaló bejegyzés: „Előjegyzett könyvért jöttek”. Ha olvasóink rákaphánának arra, hogy az előző nap nyitvatartási ideje alatt telefonon vagy e-mail-ben igényelt könyvért nem nyitvatartási időben jönnének, az is könnyen megoldható lenne, hiszen ezeket a könyveket könyvrendező kocsival a szolgáltatás közelébe lehet tolni.

A napilapok és hetilapok gördíthető polcai

A nyitási időpont előtti negyedórában felszaporodnak a bejegyzések. Az olvasóink tehát nem pontosan nyitásra érkeznek, ami érthető, hiszen nem számítható ki a hozzánk vezető út, utazás ideje. Nagyszerű érzés látni, hogy ezek az emberek nem az épület előtt várakoznak mindenféle időjárási viszonyok között, hanem betérve a könyvtárba napilapot olvasnak, beszélgetnek, tanulnak, jól érzik magukat. Ez ugyanolyan nem várt, bár logikus következmény, mint az, hogy az akadálymentesített épület nemcsak a kerekesszékeseknek, hanem a babakocsival érkezőknek, a nehezen lépcsőzőknek is kényelmes bejutást biztosít az intézménybe. Így nemcsak a ruhatár előtt láthatunk nagy számban „parkírozó” babakocsikat a baba-mama programokon, hanem az olvasói térben is feltűnhet a babakocsiban fekvő kisdédél és a nagyobb testvérrel együtt érkező szülő, nagyszülő.

A tanulást is többször említik a feljegyzésekben. Ez olyan műfaj, amire gondoltunk a szolgáltatás tervezése során. Nyitásra vagy a társakra várva is tanulnak itt a diákok. Többen ide tervezik a közös tanulást is. Korrepetálás is folyik ebben az időszakban pedagógus vezetésével egyénileg vagy csoportosan.

Nyitás előtt és zárás után tanulás és tanítás, társas együttlét

Nem lehet könnyű elkülöníteni általában az olvasást és a tanulást. Példák: „egy-egy órát töltött itt a két itt olvasó ember”, „hajléktalan jött melegedni, olvasni”, „egy olvasó olvasni jött” (sic!), „két fiatal leült olvasni és beszélgetni”. Az utolsó esetben gyaníthatjuk, az olvasás akár tanulást is jelenthet. A tanulás talán akkor lehet biztos a feljegyző kolléga számára, ha tankönyv, esetleg füzet is előkerül. Az első idézet pedig a napilapok és hetilapok olvasására vonatkozhat.

A netezést is gyakran emlegetik a feljegyzéseket készítőik. Itt is gyakori lehet az olvasás. Mindaddig, amíg nincs mindenkinek a telefonján korlátlan internetezési lehetőség, fontos marad ez a szolgáltatás. Itt is volnának még lehetőségeink.

Nagyon sok a beszélgetésre tett utalás a leírásokban. Ez azonban a látogatók egymás közötti társalgására utal minden esetben, sajnos a könyvtáros és a látogató közötti beszélgetésekről nem találtam említést, bár nyilván volt, de talán nem sok. Mivel könnyedebb szituáció egy ilyen találkozás a hivatalos nyitvatartási időben történőhöz képest, ezért fontos lenne kihasználni. Egyáltalán, el kell érni, hogy ne csak az olvasó kezdeményezze, ritka és szűk területre korlátozódó beszélgetéseket folytassunk az olvasókkal. Legyünk kezdeményezők!

Személyes beszélgetős élményem szívesen osztom meg. Csodálatos beszélgetésem volt a szomszéd iskolába járó 3. osztályos fiúval, aki verses könyvet hozott vissza. Az osztályban többen olvasták és ajánlották a könyvet. Most is előjegyzés volt a köteten. Hát nem csodás?

A rendszerességre is utalás van a jegyzetekben, bár a szolgálatban való ritka részvételünk miatt ez kevésbé tűnhet fel a jegyzetek íróinak. Mégis nyilvánvaló, hogy vannak rendszeres látogatóink ezekben az időszakokban. Diákok és felnőttek egyaránt. Nekik a napirendjük részévé váltunk.

A főbejárat hosszabb időn át való használatát már említettem a könyvtárosok szemszögéből. Most nézzük a hagyományosan a hátsó bejáraton való bebocsátásra kárhoztartottak lehetőségét. Nem kapucsgöngyvel, hanem hús-vér könyvtárban dolgozóval találkozunk a belépő. Elmondhatja, kit is keres, a keresetthez pedig elkísérik, vagy telefonon a bejáratához hívják az illetőt. A könyvtári adminisztráció, az albérlők, az irodákban dolgozók elérésének kulturált formája jön létre, bár nincs a könyvtárnak portája.

Kedden 16 órakor zárunk. Bár sohasem voltunk tovább nyitva az elmúlt évtizedekben, mégis többen jönnek tévedésből később. Most nem zárt ajtóval várjuk őket, hiszen a szolgáltatásunk ezen a napon is 18.30-ig tart. Mások, akik már korábban jöttek és még nem mennének, az épület ezen első terében maradhatnak. Egy leírás szerint volt, hogy öten maradtak, ők wifiztek, újságot olvastak, mások beszélgettek, máskor arról olvashattam, hogy többen maradtak beszélgetni.

Még az üzleti világ is használja szolgáltatást. „Biztosítást jöttek kötni ketten” – olvasható az egyik bejegyzésben. Lehet, hogy a korrepetálások mögött is mozog némi pénz.

Egy város komfortérzete nő – állítottam az írás első felében. Van egy hely, ahol minden munkanapon reggel fél nyolctól este fél hétig szeretettel várnak mindenkit. Ahol ebben az időszakban is felveszik a telefont és tájékoztatnak. Ahol mindig tiszta mosdót lehet találni – sajnos ezek köztéri változatával városunk elég rosszul áll. Ahol kulturált környezetben olvasni, találkozni, netezni, beszélgetni, tanulni lehet.

Még nem nőttük ki a teret, de már találtam ilyen bejegyzést is: „Lassan telt ház lesz”. Vannak olyan megváltozott tanítási idejű napok, amikor az iskolából korábban kiszabaduló diákok már jóval nyitás előtt megrohazzák a könyvtárat és megtöltik ezt a terünket.

Abban bízunk, hogy ők lesznek azok is, akik életük további részében a különleges helyzetekben mindjárt a könyvtárra gondolnak.

